

NORGES HØYESTERETT

Den 29. juni 2006 avsa Høyesterett kjennelse i

HR-2006-01159-A, (sak nr. 2006/566), straffesak, anke,

A

(advokat Harald Stabell)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

(førstestatsadvokat Marit Bakkevig)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Skoghøy**: Saken gjelder spørsmålet om frifinnelse for grovt tyveri og heleri utelukker senere tiltale for medvirkning til forsikringsbedrageri, jf. straffeprosessloven § 51 første ledd og Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) protokoll 7 artikkel 4 nr. 1.
- (2) Ved dom 20. september 2002 av Drammen tingrett ble A frifunnet for grovt tyveri, subsidiært heleri. Tiltalen lød slik:

”I. Straffelovens § 257 jfr § 258

for å ha borttatt en gjenstand som helt eller delvis tilhørte en annen, i hensikt å skaffe seg eller andre en uberettiget vinning ved tilegnelsen av gjenstanden, idet tyveriet anses som grovt, særlig fordi det er forøvet ved innbrudd

Grunnlag er følgende forhold eller medvirkning til dette:

- a) Fredag 22. juni 2001 en gang mellom kl. 1800 og 2315 i ---gate 0 i Drammen banet han seg adgang til leilighet tilhørende B ved å fjerne listene rundt en dobbel glassrute i en verandadør. Fra stedet borttok han blant annet et sølvgrått mini-stereoanlegg, en ulv pelskåpe, 2 tv-apparater, en komplett PC, et musikkanlegg med brukte høytalere, en lysekrone, et pass tilhørende B, en bunadsdrakt med sølvsmykker, 3 par slalomski, 2 persiske tepper, en minkkåpe, ca. kr. 16 500,- i kontanter og 2 stk. videospillere, eller noe av dette.

Subsidiært: Straffelovens § 317, 1. ledd

for å ha mottatt eller skaffet seg eller andre del i utbytte av en straffbar handling eller ytet bistand til å sikre slikt utbytte for en annen

Grunnlag er følgende forhold:

Fredag 22. juni 2001 en gang mellom kl. 1200 og kl. 1400 i ---gate 0 i Drammen bisto han en for politiet ukjent person med å hente de i post I a nevnte gjenstander som var stjålet fra leiligheten tilhørende B.”

- (3) Rettens begrunnelse for å frifinne for grovt tyveri var følgende:

”Når det gjelder post I i tiltalen av 6.2.02, har tiltalte ikke erkjent straffeskyld for grovt tyveri, som tiltalen prinsipalt lyder på, men han har sagt seg straffskyldig etter det subsidiære punktet om heleri. I retten har tiltalte imidlertid gitt en forklaring som kan tyde på at han har medvirket til et forsikringsbedrageri. Han har forklart at han ble oppringt av en bekjent som kalte seg ”Pitbull”, men som heter C. C spurte tiltalte om han kunne hjelpe til med å flytte noen møbler for ham. På dette tidspunktet disponerte tiltalte en varebil. C hadde nøkkel til leiligheten hvor de gikk inn. Under hovedforhandlingen forklarte tiltalte at han etter hvert forstod at det dreide seg om ”noen forsikringsgreier”. Dette ble klart for ham da C – ifølge tiltalte – sa at det skulle ”se ut som et innbrudd”. Tiltalte har dessuten forklart at deler av de gjenstandene som er nevnt i tiltalens post I a), ikke ble båret ut av leiligheten da tiltalte var der sammen med C. ...”

- (4) Med hensyn til den subsidiære heleritiltalen fant retten at de gjenstandene som tiltalte var med på å bære ut av leiligheten og senere oppbevare på sin bopel, ikke kunne være ”utbytte av en straffbar handling”:

”Retten kan vanskelig se at gjenstander som forflyttes som ledd i et eventuelt forsikringsbedrageri, kan anses som ”utbytte” etter strl. § 317. Hvorvidt det har funnet sted en straffbar handling i form av et forsikringsbedrageri, har for øvrig ikke vært gjenstand for bevisførsel.”

- (5) Ved tiltalebeslutning 1. oktober 2004 ble A – sammen med leilighetens innehaver B og C – satt under tiltale for forsikringsbedrageri. Tiltalen lød slik:

”I

Straffeloven § 272, 1. ledd

for å ha ødelagt eller skadet en forsikret gjenstand eller på annen måte fremkalt et forsikringstilfelle for at han eller andre skal få utbetalt en forsikringssum, eller i sådan hensikt oppgitt uriktige opplysninger, eller gir det utseende av at et forsikringstilfelle er inntrådt eller å ha oppgitt til erstatning en gjenstand som ikke er forsikret eller ikke er til eller ikke er skadet.

Grunnlag er følgende forhold eller medvirkning til dette:

Nr. 1 B, nr. 2 C, nr. 3 A:

Onsdag 11. juli 2001 i Drammen oppga hun i sin skadeoppgave til forsikringsselskapet Vesta at en rekke løsøre-gjenstander, til en samlet verdi av kr. 545.031,-, var stjålet i forbindelse med innbrudd på hennes bopel. Hun fortiet at hun selv hadde fingert tyveriet med hjelp av C, i den hensikt å få utbetalt forsikringssummen for løsøre-gjenstandene.”

- (6) Ved dom 3. mars 2005 av Drammen tingrett ble A funnet skyldig i medvirkning til forsikringsbedrageri og idømt en betinget fengselsstraff på fire måneder. Dommen har denne domsslutning:

”A, født 0.0.1952, dømmes for overtredelse av straffeloven § 272 1. ledd, jf. straffeloven § 64 – som særskilt dom – til en straff av fengsel i 4 – fire – måneder. Fullbyrdelsen av straffen utsettes i medhold av straffeloven §§ 52-54 med en prøvetid på 4 – fire – år.”

- (7) Etter rettens oppfatning måtte forsikringsbedrageri anses som et annet straffbart forhold enn dem A var frikjent for i dommen fra 2002. Dette ble begrunnet på følgende måte:

”Han ble den 6.2.2002 satt under tiltale for grovt tyveri, subsidiært heleri, men frifunnet av Drammen tingrett i dom av 20.9.2002 til tross for at tiltalte hadde erkjent straffeskyld for heleri. Spørsmålet er rettskraftig avgjort, men retten finner grunn til å peke på at den rettslige vurderingen som tingretten da gjorde utelukkende er knyttet til formuleringen ”utbytte” og antakelig ikke er juridisk holdbar. Det vises bl.a. til § 317 1. ledd siste punktum ”gjenstand” og peker også på at de aktuelle gjenstandene som ble båret ut, ganske klart er en del av utkommet fra saken vedrørende forsikringsbedrageriet. Retten skal ikke oppholde seg med dette og selvsagt ikke holde imot tiltalte at den saken stanset med tingrettens frifinnelse. Det retten vil bemerke er imidlertid at den forstår ganske godt at tiltalte erkjente straffeskyld for heleri den 18.9.2002 og at han også i retten den 2.3.2005 har en tankegang som fortsatt trekker i denne retningen. På den annen side skal retten ta stilling til om tiltaltes handlinger også rammes av bestemmelsen om forsikringsbedrageri, og i tiltaltes tilfelle som medvirkning til dette. Dette er et annet forhold enn det som tiltalebeslutningen av 6.2.2002 omhandlet og retten er således ikke avskåret fra å behandle spørsmålet.”

- (8) Tingretten fant videre at A oppfylte både de objektive og subjektive vilkår for domfellelse for medvirkning til forsikringsbedrageri overensstemmende med tiltalen, men ved straffutmålingen begrenset retten forsettets omfang til å gjelde forsikringsbedrageri ”i størrelsesorden kr 100–200.000,-”.

- (9) A anket til Borgarting lagmannsrett over lovanvendelsen, saksbehandlingen, bevisbedømmelsen og straffutmålingen. Lagmannsretten henviste lovanvendelsesanken til behandling, mens de øvrige ankegrunnene ble nektet fremmet. A gjorde gjeldende at domfellelsen stred mot straffeprosessloven § 51 og forbudet mot gjentatt straffeforfølgning i EMK protokoll 7 artikkel 4 nr. 1. Lagmannsretten kom i dom 17. februar 2006 til at anken over lovanvendelsen ikke kunne føre frem, men på grunn av uheldig håndtering av saken fra påtalemyndighetens side ble prøvetiden satt til ett år fra avsigelsen av lagmannsrettens dom. Lagmannsrettens dom har denne domsslutning:

”1. Anken over lovanvendelsen forkastes.

2. I tingrettens dom gjøres den endring at prøvetiden fastsettes til 1 – ett – år fra 17. februar 2006.”

- (10) A har anket til Høyesterett over lagmannsrettens lovanvendelse og vist til begrunnelsen for anken til lagmannsretten. Forsvareren for Høyesterett har under ankeforhandlingen gjort gjeldende som ny anførsel at det forsett tingretten har funnet bevist, ikke dekker medvirkning til forsikringsbedrageri, og at tiltalte derfor må frifinnes.

- (11) *Jeg er kommet til at anken ikke kan føre frem.*

- (12) Etter min oppfatning er det ikke tvilsomt at det faktiske grunnlag for tiltalen for medvirkning til forsikringsbedrageri er det samme som for tiltalen for grovt tyveri og heleri. Det faktiske grunnlag for begge tiltalene er forflytningen av gjenstander fra Bs leilighet til tiltaltes bopel. Både i forhold til straffeprosessloven § 51 og EMK protokoll 7 artikkel 4 er det imidlertid ikke tilstrekkelig for å stenge for ny forfølgning at det faktiske grunnlag er det samme. Det er også en forutsetning for at ny forfølgning ikke skal være tillatt at det ikke er noen vesensforskjell på de straffebestemmelser som de to forfølgningene er basert på. Etter praksis fra Den europeiske menneskerettsdomstol er det

avgjørende om bestemmelsene skiller seg fra hverandre ”in their essential elements”, se nærmere Rt. 2004 side 1368 avsnittene 31–33 og 2004 side 1500 avsnittene 52–53.

- (13) Høyesterett har i Rt. 2003 side 1376 lagt til grunn at dersom forskjellen mellom den bestemmelse som den nye forfølgning er basert på, og den som dannet grunnlag for den første forfølgningen, er så liten at bestemmelsene ikke kunne ha vært anvendt i idealkonkurrens, må den nye saken avvises. Men selv om bestemmelsene er så pass forskjellige at de kunne ha vært anvendt i idealkonkurrens, vil straffeprosessloven § 51 og protokoll 7 artikkel 4 kunne stenge for ny forfølgning dersom det er stor grad av rettslig identitet mellom bestemmelsene.

- (14) I tingrettens dom 3. mars 2005 er det lagt til grunn at det faktiske forhold som danner grunnlag for tiltalene, både rammes av heleribestemmelsen i straffeloven § 317 og av bestemmelsen om forsikringsbedrageri i § 272, men at disse bestemmelsene ikke kan anvendes i idealkonkurrens. Jeg er enig i at bestemmelsene ikke kan anvendes i idealkonkurrens. Dersom det hadde vært riktig at forholdet både rammes av § 317 og av § 272, kunne det imidlertid i så fall ikke på grunnlag av det samme faktum ha vært tatt ut tiltale for forsikringsbedrageri etter frifinnelsen for heleri.

- (15) Når jeg er kommet til at tiltalen for heleri ikke stenger for senere tiltale for forsikringsbedrageri, er det fordi tingretten etter min oppfatning tar feil når den legger til grunn at det forhold tiltalene gjelder, rammes av straffeloven § 317. Denne bestemmelse retter seg mot den ”som mottar eller skaffer seg eller andre del i utbytte av en straffbar handling, eller som yter bistand til å sikre slikt utbytte for en annen”. Bestemmelsen må forstås slik at det er en forutsetning for at bestemmelsen skal få anvendelse, at det er begått en primærforbrytelse som har gitt en eller annen form for utbytte, og at helerihandlingen gjelder befatning med dette utbyttet. Dette fremgår forutsetningsvis av § 317 andre ledd, som sier at heleri foreligger selv om ingen kan straffes for ”handlingen utbyttet stammer fra”. Selv om ordlyden i og for seg er vid nok til også å omfatte medvirkning til primærforbrytelsen, kan medvirkning til denne etter min oppfatning ikke straffes etter § 317.

- (16) Da det faktiske forhold som danner grunnlag for tiltalen i denne saken, ikke rammes av § 317, vil tiltalen for medvirkning til forsikringsbedrageri ikke kunne avvises på grunnlag av konkurrensbetraktninger. Spørsmålet blir etter dette om det mellom bestemmelsene om grovt tyveri og heleri på den ene side og forsikringsbedrageri på den annen er en slik grad av rettslig identitet at straffeprosessloven § 51 eller EMK protokoll 7 artikkel 4 – uavhengig av konkurrensbetraktninger – stenger for ny sak om medvirkning til forsikringsbedrageri.

- (17) I forhold til straffeprosessloven § 51 har Høyesterett i Rt. 1988 side 627 lagt til grunn at grovt tyveri og forsikringsbedrageri må anses som forskjellige straffbare forhold. Dette er begrunnet med bestemmelsenes karakter og de interesser de er satt til å beskytte. Av samme grunn må også heleri og forsikringsbedrageri anses som forskjellige forhold. Løsningen må etter min oppfatning bli den samme i relasjon til protokoll 7 artikkel 4. Gjerningsbeskrivelsen i straffeloven § 272 skiller seg markert fra gjerningsbeskrivelsene i straffeloven § 257, jf. § 258 og straffeloven § 317. Bestemmelsene er også satt til å verne om vesensforskjellige interesser. Mens bestemmelsene om tyveri og heleri verner eierens interesser, verner bestemmelsen om forsikringsbedrageri forsikringsselskapets og andre

forsikringstakeres interesser. Dermed stenger heller ikke straffeprosessloven § 51 eller EMK protokoll 7 artikkel 4 for straffesak for medvirkning til forsikringsbedrageri.

- (18) Som tidligere nevnt, har forsvareren under ankeforhandlingen for Høyesterett gjort gjeldende som ny anførsel at det må avsies frifinnelsesdom fordi As forsett ikke går lenger enn til det han har tilstått, nemlig heleri med hensyn til de borttatte gjenstandene. Denne anførselen kan åpenbart ikke føre frem. Det fremgår etter min mening klart av tingrettens dom av 3. mars 2005 at retten har funnet bevis for at tiltaltes skyld dekker gjerningsbeskrivelsen i § 272 første ledd. Dette fremgår blant annet av følgende passus i dommen:

”Retten konkluderer med at tiltalte må dømmes for medvirkning til forsikringsbedrageri, dog slik at forsettet var mer begrenset enn det som følger av tiltalen. Retten finner uten noen som helst berettiget tvil, bevis for at tiltalte i hvert fall må ha forstått at det kunne bli tale om et forsikringsbedrageri i størrelsesorden kr 100–200.000,- og legger dette til grunn for vurderingen av hva som er riktig straff.”

- (19) Anken må etter dette forkastes.

- (20) Jeg stemmer for denne

K J E N N E L S E :

Anken forkastes.

- (21) Dommer **Oftedal Broch**: Jeg er kommet til samme resultat som førstvoterende, men kan ikke fullt ut slutte meg til begrunnelsen.

- (22) For meg er det tilstrekkelig til å begrunne at frifinnelsen i 2002 ikke stengte for ny tiltale for forsikringsbedrageri, at den nye tiltalen klart gjelder et annet forhold enn grovt tyveri og heleri, jf. førstvoterendes uttalelser om dette. Når det gjelder forholdet til tiltalen for heleri, bemerker jeg dessuten at As domfellelse for medvirkning til forsikringsbedrageri, går betydelig ut over det tiltalen for heleri omfattet. Hans forsett ble ansett å dekke et forsikringsbedrageri i området 100–200 000 kroner, mens de gjenstander som ble flyttet fra leiligheten, representerte langt mindre verdier. Også dette viser at medvirkning til forsikringsbedrageri er et annet forhold enn den tidligere tiltalen for heleri.

- (23) Etter min mening, og til forskjell fra førstvoterende, er det derimot uten betydning hvorvidt tiltalen i 2002 for heleri kunne ha vunnet frem. Den nye tiltalen gjelder forsikringsbedrageri, og slik jeg ser det, må dette forholdet nødvendigvis knyttes opp mot et annet faktum, jf. tiltalebeslutningene. Etter § 317 måtte det føres bevis for bistand til å hente gjenstander som var stjålet. For fellelse etter § 272 var bevistemaet medvirkning til et fingert tyveri i hensikt å få utbetalt en forsikringssum. At de to forhold har en felles kjerne ved at det dreier seg om forflytning av løsøre-gjenstander, er etter min mening ikke tilstrekkelig til at faktum er det samme. Se også tilsvarende eksempler i Bjerke og Keiserud: Straffeprosessloven, 2001 bind 1, side 142.

(24) For øvrig er jeg enig med førstvoterende i at § 317 forutsetter et utbytte frembragt ved en primærforbrytelse.

(25) Dommer **Støle:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende, dommer Skoghøy.

(26) Dommer **Gussgard:** Likeså.

(27) Justitiarius **Schei:** Likeså.

(28) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

K J E N N E L S E :

Anken forkastes.